

MARZENA BAC

Polityka lokacyjna ubezpieczycieli w Polsce jako przykład działalności inwestycyjnej na rynku finansowym

Wstęp

W bilansie podmiotów prowadzących działalność ubezpieczeniową lokaty stanowią podstawowy składnik aktywów, wpływając w znacznym stopniu na wynik finansowy ubezpieczyciela. Bezpieczeństwo lokat jest przedmiotem szczególnego nadzoru ubezpieczeniowego i regulowane jest ustawą z 28 lipca 1990 roku o działalności ubezpieczeniowej, znowelizowanej w lipcu 2000 roku. Właściwa polityka lokacyjna zakładu ubezpieczeń i odpowiednio dobrane instrumenty finansowe mogą decydować o rentowności i konkurencyjności tego zakładu.

Celem artykułu jest przybliżenie działalności lokacyjnej zakładów ubezpieczeń w Polsce oraz analiza ich portfela inwestycyjnego w latach 1998–2000.

Działalność lokacyjna polskich ubezpieczycieli: stan na koniec 2000 roku

Działalność ubezpieczycieli polega nie tylko na zapewnianiu ochrony ubezpieczeniowej osobom fizycznym czy podmiotom gospodarczym, a więc na zawieraniu umów z ubezpieczającymi, inkasie składek, likwidacji szkód i wypłacie odszkodowań czy spełnieniu świadczeń, ale również na prowadzeniu działalności lokacyjnej, czyli swoistej działalności inwestycyjnej, przewidzianej dla tych podmiotów.

Ustawa z 28 lipca 1990 roku o działalności ubezpieczeniowej nakłada wymóg lokowania środków towarzystw ubezpieczeniowych z zachowaniem jak największego stopnia bezpieczeństwa i rentowności, przy jednoczesnym zachowaniu płynności tychże lokat.

Przedmiotem prezentowanej działalności są przede wszystkim:
— rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe,

- kapitały własne,
- inne czasowo wolne środki finansowe zakładu ubezpieczeń.

R e z e r w y t e c h n i c z n o - u b e z p i e c z e n i o w e przeznaczone są na normalne, bieżące i przyszłe pokrycie odszkodowań i świadczeń ubezpieczeniowych, a tworzone są w oparciu o wymogi techniki danego działu ubezpieczeń (I lub II dział ubezpieczeń gospodarczych), skąd bierze się ich nazwa. Konieczność ich tworzenia wynika z podstawowej zasady gospodarki finansowej zakładu ubezpieczeń — współmierności przychodów (dochodów) i rozchodów (wydatków) z danego okresu ubezpieczenia do okresu sprawozdawczego lub obrachunkowego. Celem tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych jest osiągnięcie przez ubezpieczyciela rzeczywistej wysokości wyniku finansowego w danym okresie sprawozdawczym (obrachunkowym).

Rezerwy te stanowią istotny instrument zarządzania finansami zakładu ubezpieczeń, a wysokość ich ma wpływ na¹:

- zapewnienie realności ochrony ubezpieczeniowej,
- zapewnienie ciągłości i płynności prowadzonych przez zakład ubezpieczeń operacji ubezpieczeniowych,
- kalkulację stopy składek,
- wewnętrzną kontrolę operacji finansowych,
- obliczanie wskaźnika szkodowości składki,
- wynik techniczny i margines wypłacalności,
- obliczanie zysku dla potrzeb podatkowych,
- sprawozdawczość dla akcjonariuszy,
- wykazywanie wypłacalności i siły finansowej zakładu ubezpieczeń.

W zakładach ubezpieczeń może być tworzonych, zgodnie z przepisami prawa, osiem rodzajów rezerw techniczno-ubezpieczeniowych²:

- rezerwa składek,
- rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego,
- rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia, w tym rezerwa na kapitalizowaną wartość rent,
- rezerwy na wyrównanie szkodowości (ryzyka),
- rezerwa w dziale ubezpieczeń na życie,
- rezerwa w dziale ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający,
- rezerwy na premie i rabaty (bonifikaty) dla ubezpieczonych,
- pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe określone w statucie zakładu ubezpieczeń.

Zastosowanie poszczególnych rodzajów rezerw techniczno-ubezpieczeniowych zależy od działu, w którym funkcjonuje zakład ubezpieczeń (niektóre z rezerw występują w obu działach, inne zaś tylko w jednym dziale).

¹ Praca zbiorowa pod red. T. S a n g o w s k i e g o, *Ubezpieczenia gospodarcze*, Poltext, Warszawa 1998, s. 273.

² K. C i u m a n, *Reasekuracja a rynek ubezpieczeń*, Poltext, Warszawa 1996, s. 50.

Kapitały własne stanowią zasadniczą substancję każdej firmy ubezpieczeniowej i znajdują się w jej bezterminowej dyspozycji. Pochodzą głównie z wkładów akcjonariuszy (lub członków TUW) oraz z części przeznaczzonego na ten cel zysku. Stanowią zabezpieczenie wykonania wszelkich zobowiązań zakładu ubezpieczeń, a zwłaszcza pokrycia ujemnych wyników finansowych roku obrachunkowego. Generalnie więc, za kapitały własne ubezpieczyciela uznaje się wszelkie środki będące jego własnością, gwarantujące mu pewność działania i możliwość rozwoju.

Na kapitały własne zakładu ubezpieczeń składają się³:

- 1) kapitał podstawowy (akcyjny lub zakładowy), pomniejszony o należne, lecz niewniesione wkłady na poczet kapitału podstawowego (wielkość ujemna);
- 2) kapitał zapasowy (tworzony ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej, odpisów z zysku, z oprocentowaniem lokat tego kapitału i innych);
- 3) kapitał rezerwowy z aktualizacji wyceny;
- 4) kapitał rezerwowy pozostały;
- 5) niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych;
- 6) wynik finansowy netto roku obrotowego.

Nie wszystkie z przedstawionych środków finansowych ubezpieczyciela traktowane są w ustawie jednakowo. W przypadku środków stanowiących pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych ustawodawca wprowadził ograniczenia w postaci kierunku inwestowania i limitów ich udziału w portfelu lokacyjnym zakładu. Pozostałe środki, stanowiące działalność inwestycyjną ubezpieczyciela, a więc kapitały własne i inne środki finansowe, mogą być w zasadzie dowolnie lokowane. W ten sposób ustawa gwarantuje bezpieczeństwo, rentowność i płynność środków finansowych powierzonych zakładom ubezpieczeń.

Działalność lokacyjna zakładu ubezpieczeń ma szczególne znaczenie w jego finansach, lokaty bowiem są dodatkowym, istotnym źródłem przychodów ubezpieczyciela (średnio od 5 do 15% jego przychodów ogółem)⁴, stanowiąc tym samym ekonomiczną podstawę funkcjonowania tego podmiotu w warunkach gospodarki rynkowej.

Rosnące znaczenie działalności inwestycyjnej ubezpieczycieli w Polsce można obserwować już — co najmniej — od 1996 roku. Wartość środków finansowych przekazywanych na inwestycje zwiększa się z roku na rok. Świadczyć o tym może wartość lokat w ujęciu produktowym w ostatnich trzech latach oraz tempo ich zmian, co przedstawia tabela 1.

Wartościowe ujęcie lokat towarzystw ubezpieczeniowych w Polsce ogółem wskazuje na znaczne zwiększenie lokat funduszków ubezpieczeń na życie na rachunek i ryzyko ubezpieczającego. Wykazały one w badanych latach wysokie tempo zmian (125% w 1999 roku i 55,7% w roku 2000), co wynika z pewnością z intensywnego rozwoju ubezpieczeń na życie, gdzie ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający. Podobnie rosnące wartości wykazały akcje, udziały i inne papiery wartościowe o zmiennej kwocie

³ Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 1994, nr 121, poz. 591, załącznik nr 3.

⁴ Praca zbiorowa pod red. T. S a n g o w s k i e g o, *op. cit.*, s. 265.

T a b e l a 1

Wartość lokat zakładów ubezpieczeniowych w Polsce i tempo ich zmian, w latach 1998–2000⁵.

Rodzaj lokaty	Wartość lokat w mln zł			Tempo w % ⁶	
	1998	1999	2000	1998/1999	1999/2000
Nieruchomości	583,23	651,02	765,82	11,60	17,60
Lokaty w jednostkach zależnych i stowarzyszonych	994,63	2 008,79	2 315,41	102,00	15,3
Akcje, udziały, inne papiery wartościowe o zmiennej kwocie dochodu oraz jednostki uczestnictwa w funduszach powierniczych	3 448,85	1 470,54	3 795,05	-57,50	158,00
Dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu	9 444,51	16 856,54	21 294,41	78,50	26,30
Pożyczki hipoteczne	68,58	203,56	163,98	196,80	-19,40
Lokaty terminowe w instytucjach finansowych	1 695,97	1 853,64	2 329,94	9,30	26,70
Pozostałe (w tym należności od cedentów)	49,30	89,38	59,31	81,30	-33,60
Lokaty funduszy ubezpieczeń na życie na rachunek i ryzyko ubezpieczającego	556,66	1 252,56	1 950,02	125,00	55,70
RAZEM	16 841,73	24 385,50	32 673,94	44,80	34,00

Ź r ó d ł o: opracowanie własne na podstawie zagregowanych raportów finansowych zakładów ubezpieczeń, zamieszczonych w „Biuletynie PUNU” za rok 1999 (część I i II) oraz za rok 2000.

dochodu oraz jednostki uczestnictwa w funduszach powierniczych, których wartość na koniec 2000 roku wyniosła 3 mld 795 mln zł.

Wyższą wartość osiągnęły też dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu, które w badanym okresie wykazały tendencję wzrostową, osiągając na koniec okresu poziom 21 294,41 mln zł. Wzrosły również lokaty w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, jednakże przyrost ich w roku 2000 wynosił już tylko 15,3%.

Lokaty terminowe w instytucjach finansowych zwiększyły swą wartość w prezentowanym okresie, lecz tempo ich zmiany na koniec roku 1999 w stosunku do roku 1998 było niewielkie i wynosiło 9,3%, natomiast na koniec roku 2000 — 25,7%.

Pełniejszy obraz polityki lokacyjnej polskich zakładów ubezpieczeń oddaje struktura pionowa produktów lokacyjnych, przedstawiona w tabeli 2.

⁵ Wartości w tabelce pochodzą z bilansu zakładów ubezpieczeń i nie są korygowane o wartość inflacji.

⁶ Tempo zmian liczone wg wzoru: $\frac{x_1 - x_0}{x_0} \cdot 100\%$, gdzie x_0 — rok bazowy (wyjściowy), x_1 — rok następujący po x_0 .

Tabela 2

Struktura lokat towarzystw ubezpieczeniowych w działach I i II ubezpieczeń w latach 1998–2000

Rodzaje lokat	Struktura lokat w %		
	1998 r.	1999 r.	2000 r.
Nieruchomości	3,46	2,67	2,34
Lokaty w jednostkach zależnych i stowarzyszonych	5,90	8,24	7,09
Akcje, udziały, inne papiery wartościowe o zmiennej kwocie dochodu oraz jednostki uczestnictwa w funduszach powierniczych	20,48	6,03	11,62
Dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu	56,08	69,12	65,17
Pożyczki hipoteczne	0,41	0,83	0,50
Lokaty terminowe w instytucjach finansowych	10,07	7,60	7,13
Pozostałe (w tym należności od cedentów)	0,29	0,37	0,18
Lokaty funduszy ubezpieczeń na życie na rachunek i ryzyko ubezpieczającego	3,31	5,14	5,97
RAZEM	100,00	100,00	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 1.

Śledząc udział poszczególnych rodzajów lokat w ogólnej sumie bilansowej działu I i II ubezpieczeń, można odnotować:

— utrzymujący się od trzech lat najwyższy udział lokat w dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu (zawsze w granicach 60%),

— istotny udział lokat w akcjach, udziałach i innych papierach wartościowych o zmiennej kwocie dochodu oraz jednostkach uczestnictwa w funduszach powierniczych (najwyższy w 1998 roku — 20,48%),

— rosnący udział lokat funduszy ubezpieczeń na życie na rachunek i ryzyko ubezpieczającego (5,97% na koniec 2000 roku),

— systematycznie malejący udział lokat terminowych w instytucjach finansowych (jeszcze w 1998 roku ponad 10%, w następnych latach — spadek w granicach 7%),

— malejący udział lokat w jednostkach zależnych i stowarzyszonych (zamknięcie badanego okresu na poziomie blisko 7%),

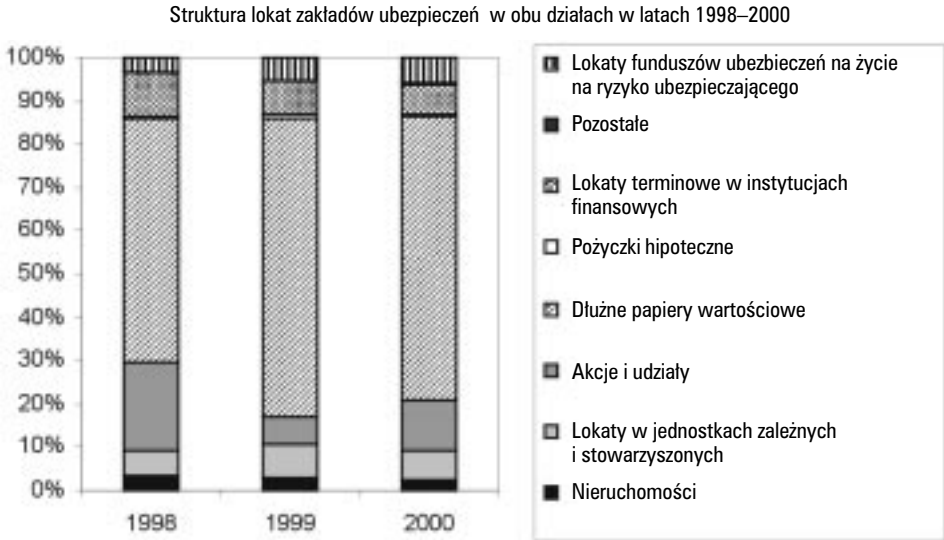
— nieznaczne, lecz sukcesywne zmniejszenie udziału lokat w nieruchomości (w roku 2000 tylko 2,34%),

— niewielki, malejący udział pożyczek hipotecznych, wspólnych przedsięwzięć lokacyjnych, pozostałych lokat oraz należności depozytowych od cedentów, ujętych w tabeli zbiorczo w pozycji pozostałe (udział mniejszy niż 1%).

Strukturę pionową lokat bilansowych polskich ubezpieczycieli w badanych latach przedstawia wykres na rysunku 1.

Rysunek 1

Struktura lokat ubezpieczycieli ogółem w latach 1998–2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 2.

Przedstawiona struktura lokat zdaje się potwierdzać obserwowane w ostatnich latach charakterystyczne działania inwestycyjne polskich ubezpieczycieli na rynku kapitałowym.

Polscy ubezpieczyciele decydują się na zmianę ostrożnej polityki lokacyjnej bazującej głównie na instrumentach o stałej kwocie dochodu, takich jak bony skarbowe czy obligacje Skarbu Państwa, na politykę nieco bardziej odważną, angażując co roku więcej środków w zakup akcji, udziałów i innych papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu. Zmiana ta wywołana jest zapewne regularną obniżką stóp procentowych, która spowodowała, obok zmniejszenia oprocentowania lokat terminowych w bankach, spadek rentowności wszystkich papierów wartościowych przynoszących stały dochód. Nie neguje to faktu, że papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu stanowią nadal największy udział w inwestycjach ubezpieczycieli, jako instrumenty bezpieczne, skutecznie chroniące powierzone środki finansowe przed wpływem inflacji. Zdecydowanie jednak zmniejsza się zaangażowanie środków finansowych zakładów ubezpieczeń w lokaty terminowe w instytucjach finansowych. Na koniec 2000 roku stanowiły one już tylko 7,13% ogólnej wartości lokat w bilansie.

Struktura czasowa lokat kapitałowych polskich ubezpieczycieli nie zmienia się już od kilku lat i wskazuje jednoznacznie na przewagę lokat długoterminowych. Inwestycje długoterminowe stają się zatem domeną nie tylko zakładów działu I ubezpieczeń, ale

również zakładów działu II, dając w sumie 65,5% lokat bilansowych ubezpieczycieli ogółem w roku 1999 i 58,81% w roku następnym⁷.

Jeżeli chodzi o miejsce przeprowadzania inwestycji przez podmioty zajmujące się działalnością ubezpieczeniową w Polsce, to prawie wszystkie operacje dokonywane są na rodzimym rynku kapitałowym. Zaledwie 0,63 % lokat działu I i II ubezpieczeń stanowiły w roku 2000 inwestycje w instrumenty finansowe poza granicami kraju. W poprzednich latach badanego okresu odsetek ten był niższy i wynosił odpowiednio 0,2% w 1999 roku i 0,15% w roku 1998, co wskazuje na niewielkie, ale rosnące tempo zmian. W najbliższej przyszłości należy zatem spodziewać się większych inwestycji na rynkach kapitałowych poza granicami kraju. Warto tutaj dodać, że inwestycje zagranicznych dokonywały jedynie zakłady działające w formie spółek akcyjnych. Wszystkie towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych lokowały swe środki wyłącznie w kraju.

Podsumowując, można stwierdzić, że struktura portfela inwestycyjnego zakładów ubezpieczeń w Polsce ogółem w latach 1998–2000 uzależniona była od wielu zróżnicowanych czynników, ale przede wszystkim od uregulowań prawnych w tym zakresie i sytuacji ekonomiczno-gospodarczej w kraju. Istotne znaczenie miały tutaj:

— obniżone stopy procentowe, które wywołały wzrost zainteresowania papierami wartościowymi o zmiennej kwocie dochodu i spadek udziału lokat terminowych na rachunkach bankowych,

— rozwój rynku kapitałowego, poprzez zwiększenie liczby spółek notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych i uzyskiwane przez nich coraz lepsze wyniki,

— szeroka oferta krajowych instrumentów finansowych zaliczanych do papierów wartościowych o zerowym ryzyku, np.: bonów skarbowych o terminie zapadalności od 1 do 52 tygodni, obligacji o różnym terminie płatności i stałym lub zmiennym oprocentowaniu, obligacji emitowanych przez gminy i niektóre miasta,

— zmiany zasad ujmowania w bilansie ubezpieczycieli lokat w postaci obligacji o zmiennym oprocentowaniu, wywołane przepisami ustawy o rachunkowości (w 1999 roku spowodowało to wysoki udział dłużnych papierów wartościowych i innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu oraz niski udział papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu),

— reforma systemu emerytalnego, poprzez inwestycje zakładów ubezpieczeń na życie w akcje powszechnych towarzystw emerytalnych, którym pierwsze licencje przyznano w 1998 roku (wywołało to wzrost udziału lokat w jednostkach zależnych i stowarzyszonych),

— średni poziom inflacji, przed skutkami której zakłady ubezpieczeniowe lokowały powierzone środki w instrumenty o stałym dochodzie.

⁷ „Biuletyn PUNU” za rok 1999, s. 66, oraz „Biuletyn PUNU” za rok 2000, s. 39.

Zarządzanie lokatami w świetle znowelizowanej ustawy o działalności ubezpieczeniowej

Działalność lokacyjna zakładów ubezpieczeń jest traktowana w ustawie w sposób szczególny jako działalność istotna dla bezpieczeństwa i rentowności powierzonych środków finansowych oraz jako czynnik decydujący niejednokrotnie o standingu finansowym całego zakładu.

Nowelizacja ustawy z 28 lipca 1990 roku o działalności ubezpieczeniowej (DzU z 24 sierpnia 2000 roku, nr 70, poz. 819), wprowadziła pewne zmiany istotne dla prawidłowego zarządzania lokatami firmy ubezpieczeniowej. Najważniejsze dla działalności inwestycyjnej ubezpieczyciela są artykuły 63 i 64 ww. ustawy, obowiązujące po zmianach od 1 stycznia 2001.

Zmienione normy wskazanych artykułów ustawy są bardziej rygorystyczne niż dotychczas⁸. Zakład musi tak poprowadzić politykę lokacyjną, aby uzyskać pełne pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych aktywami spełniającymi określone w ustawie warunki. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe tworzone są przez ubezpieczycieli w celu spełnienia zobowiązań wynikających z umów ubezpieczeniowych, polegających na wypłacie odszkodowań i świadczeń z tytułu zajścia ubezpieczonego zdarzenia losowego. Przytaczając zapis art. 63 znowelizowanej ustawy, wysokość aktywów spełniających wymogi działalności lokacyjnej nie może być niższa niż wartość ww. rezerw.

Aktywami stanowiącymi pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych mogą być wyłącznie następujące aktywa znajdujące się na terytorium Rzeczypospolitej Polski⁹:

- papiery wartościowe emitowane lub gwarantowane przez Skarb Państwa i inne instrumenty finansowe emitowane lub gwarantowane przez Skarb Państwa,
- obligacje jednostek samorządu terytorialnego lub związków tych jednostek, obligacje miasta stołecznego Warszawy i inne instrumenty finansowe emitowane lub gwarantowane przez jednostki samorządu terytorialnego, związki tych jednostek lub miasto stołeczne Warszawę,
- inne papiery wartościowe o stałej stopie dochodu,
- akcje dopuszczone do publicznego obrotu na rynku regulowanym,
- jednostki uczestnictwa lub certyfikaty inwestycyjne w funduszach inwestycyjnych,
- akcje niedopuszczone do publicznego obrotu na rynku regulowanym,
- udziały i inne papiery wartościowe o zmiennej stopie dochodu,
- listy zastawne,
- pożyczki zabezpieczone hipotecznie,
- pożyczki zabezpieczone gwarancjami banku lub innej instytucji finansowej,
- pożyczki pod zastaw praw wynikających z umów ubezpieczenia na życie,
- inne pożyczki,

⁸ I. W a 1, *Nowe zasady lokowania środków przez towarzystwa ubezpieczeniowe*, „Europejski Przegląd Gospodarczy” 2001, nr 1 (01), s. 65.

⁹ Ustawa z 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej, DzU, nr 70, poz. 819, art. 63, ust. 5.

- nieruchomości, z wyłączeniem nieruchomości rolnych i nieruchomości wykorzystywanych na własne potrzeby,
- depozyty bankowe,
- należności od reasekuratorów zabezpieczone gwarancjami banku lub innej instytucji finansowej,
- należności depozytowe od cedentów i należności od cedentów, których okres spłaty nie jest dłuższy niż 3 miesiące,
- należności od ubezpieczających wynikające z zawartych umów ubezpieczenia, których okres spłaty nie jest dłuższy niż 3 miesiące,
- należności od pośredników ubezpieczeniowych wynikające z zawartych umów ubezpieczenia lub umów reasekuracji, których okres spłaty nie jest dłuższy niż 3 miesiące,
- należności od budżetu,
- środki trwałe inne niż nieruchomości, jeżeli dokonuje się od nich odpisów amortyzacyjnych według stawek amortyzacyjnych ustalonych z zachowaniem zasady ostrożnej wyceny,
- środki pieniężne,
- zarachowane czynsze i odsetki,
- nierozliczone koszty akwizycji w zakresie zgodnym z ustaleniem wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Liczba aktywów, w które zakład ubezpieczeń może zainwestować, jest znacznie dłuższa niż przed nowelizacją. W ten sposób ustawodawca poszerzył wachlarz możliwości lokacyjnych ubezpieczyciela. Minister finansów może dodatkowo w drodze rozporządzenia (podobnie jak dotychczas) udzielić zezwolenia ogólnego na uznawanie za aktywa, które mogą stanowić pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, także aktywów spoza granic kraju. W myśl takiego zarządzenia z 1997 roku, towarzystwa ubezpieczeniowe mogły lokować do 5% środków stanowiących pokrycie funduszu ubezpieczeniowego (rozumianego jako rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym) w państwach należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), a także w innych państwach, z którymi Polska zawarła umowy o popieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji. Mogą to być jednak tylko papiery wartościowe uznawane za walory bezpieczne, o wysokiej jakości inwestycyjnej, za które uważa się papiery o kategorii inwestycyjnej w granicach AAA–BBB według agencji ratingowej Standard and Poor’s Co. lub według Moody’s Investors Service Inc., w granicach kategorii Aaa–Baaa3. W przypadku papierów krótkoterminowych, w które polscy ubezpieczyciele mogą lokować aktywa na pokrycie rezerw technicznych, granice kategorii inwestycyjnej wg powyższych agencji są następujące:

- Standard and Poor’s Co.: A1–A3,
- Moody’s Investors Service Inc.: Prime 1 — Prime 2¹⁰.

¹⁰ Zarządzenie ministra finansów z 24 lutego 1997 r. w sprawie zezwolenia ogólnego na lokatę funduszy ubezpieczeniowych poza granicami kraju, „Monitor Polski” 1997, nr 13, poz. 108.

Oprócz ograniczeń rodzajowych aktywów dostępnych dla towarzystw ubezpieczeniowych w kraju ustawodawca wprowadził również w znowelizowanym zapisie art. 64 ustawy limity ilościowe aktywów stanowiących pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. Z ograniczeń tych wyłączone są jedynie aktywa, które mają stanowić pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w zakładach ubezpieczeń na życie (dział I ubezpieczeń), jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający. Wymogi te przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Limity ilościowe aktywów przeznaczonych na pokrycie rezerw techniczno – ubezpieczeniowych

Rodzaj aktywa	Limit (w %) pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	
Papiery wartościowe dopuszczone do publicznego obrotu na rynku regulowanym i jednostki uczestnictwa lub certyfikaty inwestycyjne.		maks. 40%
Nieruchomości i pożyczki zabezpieczone hipotecznie, w tym: — jedna nieruchomość lub kilka nieruchomości, które ze względu na swoje położenie powinny być uznane za jedną lokatę, — pożyczka zabezpieczona hipotecznie udzielona temu samemu pożyczkobiorcy lub grupie pożyczkobiorców zależnych lub stowarzyszonych.	10 %	maks. 25%
	5 %	
Listy zastawne, akcje niedopuszczone do obrotu publicznego na rynku regulowanym, udziały i inne papiery wartościowe o zmiennej kwocie dochodu, z zastrzeżeniem, że udział zakładu ubezpieczeń w kapitale podstawowym przedsiębiorstwa, które jest emitentem tych papierów wartościowych, nie przekracza 10%.		maks. 10%
Dłużne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu i pożyczki zabezpieczone gwarancjami banku lub innej instytucji finansowej (z wyłączeniem papierów wartościowych emitowanych lub gwarantowanych przez SP ¹¹ albo organizacje międzynarodowe, których członkiem jest RP ¹² , pożyczek udzielanych SP lub gwarantowanych przez SP albo organizacje międzynarodowe, których członkiem jest RP, papierów wartościowych emitowanych lub gwarantowanych przez samorząd terytorialny, pożyczek udzielanych samorządowi terytorialnemu lub gwarantowanych przez samorząd terytorialny).		maks. 10%
Papiery wartościowe jednego emitenta lub grupy emitentów zależnych lub stowarzyszonych albo pożyczki jednego pożyczkobiorcy lub grupie pożyczkobiorców zależnych lub stowarzyszonych (z wyłączeniem papierów wartościowych emitowanych lub gwarantowanych przez SP albo organizacje międzynarodowe, których członkiem jest RP, pożyczek udzielanych SP lub gwarantowanych przez SP albo organizacje międzynarodowe, których członkiem jest RP, papierów wartościowych emitowanych lub gwarantowanych przez samorząd terytorialny, pożyczek udzielanych samorządowi terytorialnemu lub gwarantowanych przez samorząd terytorialny).		maks. 5%

¹¹ SP — skrót od Skarb Państwa.

¹² RP — skrót od Rzeczpospolita Polska.

Rodzaj aktywa	Limit (w %) pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	
	Pożyczki, które nie są zabezpieczone hipotecznie albo gwarancją banku lub innej instytucji finansowej, w tym: — jedna pożyczka.	maks. 1%
Należności depozytowe od cedentów, reasekuratorów, ubezpieczonych lub pośredników ubezpieczeniowych, pod warunkiem że należności te są zabezpieczone hipotecznie albo gwarancją banku lub innej instytucji finansowej.		maks. 20%
Należności, jak wyżej, które nie są zabezpieczone hipotecznie albo gwarancją banku lub innej instytucji finansowej.		maks. 5%
Środki trwałe.		maks. 5%
Środki pieniężne.		maks. 3%
Zarachowane czynsze i odsetki.		maks. 3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie art. 64.1. znowelizowanej ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

Przedstawione powyżej ustawowe wymogi posiadania przez zakłady ubezpieczeń aktywów o wartości równej co najmniej wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, z określeniem ich rodzajów oraz limitów udziału w portfelu inwestycyjnym zakładu, wynikają z priorytetowego celu ustawodawcy, jakim jest utrzymanie bezpieczeństwa finansowego środków powierzonych tym zakładom przez ich klientów. W ten sposób ubezpieczający mogą pewnie i bez ryzyka chronić życie, zdrowie, majątek czy interes prawny oraz tworzyć swój prywatny fundusz oszczędnościowy w zakładzie ubezpieczeń.

Zamykając powyższe rozważania, należy podkreślić, iż prawidłowe funkcjonowanie podmiotów prowadzących działalność ubezpieczeniową uzależnione jest od polityki lokacyjnej tego podmiotu i struktury jego portfela. Właściwe i efektywne zarządzanie lokatami firm ubezpieczeniowych jest czynnikiem, który determinuje przetrwanie, rozwój i konkurencyjność tych podmiotów w gospodarce rynkowej.

Bibliografia

- Nowatorska-Romaniak B., Tarasek A., *Polityka lokacyjna a strategia promocji towarzystwa ubezpieczeniowego*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 1999, nr 1/2, s. 8.
- „Biuletyn PUNU”, *Wyniki sektora ubezpieczeń za rok 1999, część I i II*, Departament Analiz Systemu Ubezpieczeniowego.
- „Biuletyn PUNU”, *Wyniki sektora ubezpieczeń za rok 2000*, Departament Analiz Systemu Ubezpieczeń.
- Łaniccki I., *Podstawy finansów ubezpieczeń gospodarczych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996.
- Wal I., *Nowe zasady lokowania środków przez towarzystwa ubezpieczeniowe*, „Europejski Przegląd Gospodarczy”, 2001, nr 1 (01), s. 65.
- Ciuman K., *Reasekuracja a rynek ubezpieczeń*, wydawnictwo Poltext, Warszawa 1996.
- Praca zbiorowa pod red. Wąsiewicza A., *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 1997.

- N o w a k S., *Rachunkowość ubezpieczeniowa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1998.
- C z e r w i ń s k a T., O s t r o w s k a E., *Zarządzanie działalnością inwestycyjną na przykładzie towarzystw ubezpieczeniowych*, materiały konferencyjne z Ustronia–Jaszowca.
- S a n g o w s k i T., *Gospodarka finansowa zakładu ubezpieczeń — Wybrane problemy*, Akademia Ekonomiczna, Poznań 1995.
- S a n g o w s k i T., *Ubezpieczenia gospodarcze*, wydawnictwo Poltex, Warszawa 1998.
- Ustawa z 28 lipca 1990 roku o działalności ubezpieczeniowej, DzU z 24 sierpnia 2000 r., nr 70, poz. 819.
- Zarządzenie ministra finansów z 24 lutego 1997 r. w sprawie zezwolenia ogólnego na lokatę funduszy ubezpieczeniowych poza granicami kraju, „Monitor Polski”, nr 13, poz. 108.